

Oikeusministeriön kriminaalipoliittiselle osastolle

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE YHDYSKUNTASEURAAMUSTEN TÄYTÄNTÖÖNPANOJA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö (jatkossa Rise) haluaa kireän aikataulun ja kesälomien johdosta ottaa tässä vaiheessa erikseen kantaa lain lukuun 12, joka käsittelee ehdonalaisen vapauden valvontaa. Risen muita huomioita toimitetaan kriminaalipoliittiseen osastoon elokuun alussa.

Ehdotetun 70 §:n 1 momentin kohta 3 tarkoittaa kokonaan uutta valvottavaryhmää eli vapautuvia, joille valvonta on erityisen perusteltua uusien rikosten ehkäisemiseksi. Tähän ryhmään halutaan perustelujen mukaan sisällyttää kaksi hyvin erilaista vankiryhmää. Ensinnäkin ns. ”pyöröovivangit”, joiden elämäntapaa leimaavat päihdeongelmat ja monenlainen huono-osaisuus ja joiden rikokset eivät ole suunnitelmallisia, vaan pikemmin elämäntyylin ”sivutuotteita”, lähinnä lieviä omaisuus- ja väkivaltarikoksia. Toisaalta uuteen valvottavaryhmään on 70 §:n 2 momentin perusteella tarkoitus sisällyttää myös vapautuvat, jotka on tuomittu väkivalta- tai seksuaalirikoksista ja joiden riski uusien samantyyppinen rikos on arvioitu korkeaksi. Rikosseuraamuslaitos katsoo, että tämä ryhmä kuuluu valtaosin 1. kohdan nojalla valvontaan määrättäviin, so. niihin, joiden koeaika on pidempi kuin vuosi.

73 §:ssä näille 70 §:n 1 momentin 3. kohdan nojalla valvontaan määrättyille, joilla on 2 momentin mukainen korkea riski syyllistyä uusiin väkivalta- tai seksuaalirikoksiin, on varattu myös erityisiä valvontamääräyksiä. Pykälä on epäjohdonmukainen. Onko tarkoitus, että valvontamääräyksiä voidaan käyttää vain ko. kohdan nojalla valvontaan määrättyihin? Entä koeajan pituuden perusteella valvontaan määrättyt vakavaan väkivaltaan syyllistyneet, joiden riski syyllistyä samoihin rikoksiin voidaan myös arvioida korkeaksi?

Ehdotettu laki lisäisi huomattavasti Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviä koskien sekä lyhytaikaisvankeja että muita vankeja, joihin sovellettaisiin erityisiä valvontamääräyksiä. Tässä taloudellisessa tilanteessa joudumme kuitenkin suhtautumaan pidättyväisesti uusien tehtävien vastaanottamiseen. Täytäntöönpanon aloittamisen siirtyessä ulosottoviranomaiselta Rikosseuraamuslaitoksen tehtäväksi näemme, että uudelleen organisoimalla työtä, voidaan lyhytaikaisvankien tilanteeseen paneutua nykyistä paremmin ennen vankeutta tapahtuvan arvioinnin yhteydessä. Lisäksi vankeustuomion aikana tapahtuvaa työskentelyä on ryhdytty tehostamaan, eikä Rise siksi näe tarkoituksenmukaisena lisätä lyhytaikaisvankien asettamista valvontaan.

Ehdotettu lakiesitys antaa Rikosseuraamuslaitokselle mahdollisuuden asettaa valvontaan määrätylle velvollisuuden olla käyttämättä päihteitä ehdonalaisen vapauden koeaikana (73 § 1 momentti). Saman momentin mukaan tuomitulle voitaisiin myös asentaa liikkumista koskevia rajoituksia ja määräyksiä ja pykälän 2 momentissa annetaan mahdollisuus valvoa määräysten noudattamista teknisten välineiden avulla. Rise pitää ehdotettua lakia tältä osin ongelmallisena.

Ehdonalaisesti vapautunut henkilö on vapautuessaan suorittanut lain säätämisen osan rangaistuksesta laitolosuhteissa. Ehdotuksen mukaiset, varsin tiukat rajoitukset liittyen alkoholin käyttöön ja liikkumisen valvontaan, muuttaisivat seuraamuksen luonnetta merkittäväällä tavalla. Tällöin ehdonalaista vapautusta valvontoinen olisi käytännöllään lähempänä valvontarangaistusta ja valvottua koevapautta kuin vankilasta vapautuneen valvontaa. Luottamuksellisen asiakassuhteen luominen saattaisi vaikeutua, kun valvojan tehtävänä olisi kontrolloida asiakkaan alkoholin käyttöä. Pahimmillaan se saattaisi estää päihdeongelman käsittelyn osana valvontatyötä. Rise katsoo, että pykälien noudattamisen valvonta edellyttäisi lisää henkilöstöresursseja, mikä nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ei liene mahdollista. Valvonta olisi myös vaikeasti organisoitavissa.

Rikosseuraamuslaitoksen nykyisin käytössä olevilla arviointimenetelmillä emme toistaiseksi pysty ennustamaan yksittäisen rikosentekijän uusimisriskiä. Menetelmien kehittäminen / hankkiminen muista maista vie aikaa ja edellyttää menetelmän testaamista suomalaisella vankipopulaatiolla validiteetin varmistamiseksi. Lisäksi tarvitaan henkilöstön kouluttamista. Näin ollen Risellä ei ole valmiuksia lakiesityksen edellyttämiin tehtäviin sen astuessa voimaan.

Uusimisriskin mittaaminen ryhmätasolla voisi ohjata ison määrän valvontaan asetettavia erityisten valvontamääräysten piiriin. Sen ratkaiseminen, ketkä vapautuvista tulisi arvioida uusimisriskin suhteen, olisi hankalaa ja asettaisi vapautuvat eriarvoiseen asemaan. Ison joukon arvioiminen olisi kustannussyistä mahdotonta. Myöskään tilastot eivät tue tiettyjen ryhmien automaattista arviointia, sillä ei näytä siltä, että elinkautiseen tuomittujen taikka seksuaalirikollisten rikoksen uusimisriski olisi erityisen korkea.

Rikosseuraamuslaitos pitää tarkoituksenmukaisena miettiä tiukennettujen valvontamääräysten käyttöönottoa kokonaisuutena samassa yhteydessä, kun mietitään koko rangaistusta suorittavien valvontaa, siten kuin Vakava-työryhmä on ehdottanut.

Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtajan
sijaisena, ylijohtaja

Tuula Asikainen

Erityisasiantuntija

Tiina Vogt-Airaksinen